

SODBA ŠAKANOVIC ZOPER REPUBLIKO SLOVENIJO

SVET EVROPE

EVROPSKO SODIŠČE ZA ČLOVEKOVE PRAVICE

TRETJA SEKCIJA

Pritožba št. 32989/02

SODBA

STRASBOURG

13. december 2007

Ta sodba bo postala dokončna pod pogoji iz drugega odstavka 44. člena Konvencije. Mogoče je, da bo na njej opravljena uredniška redakcija.

Sodba v zadevi ŠAKANOVIC proti Republiki Sloveniji

V zadevi Šakanovič proti Republiki Sloveniji Evropsko sodišče za človekove pravice (tretja sekcija) v senatu, ki so ga sestavljali:

gospod C. Bîrsan, predsednik senata,

gospod B.M. Zupančič,

gospa E. Fura-Sandström,

gospod E. Myjer,

gospod David Thór Björgvinsson,

gospa I. Ziemele,

gospa I. Berro-Lefčvre, sodniki,

in gospod S. Naismith, namestnik sodnega tajnika,

po posvetovanju za zaprtimi vrati 22. novembra 2007

izreklo naslednjo sodbo, ki je bila sprejeta istega dne:

POSTOPEK

1. Zadeva je bila sprožena s pritožbo (št. 32989/02) proti Republiki Sloveniji, ki jo je pri Sodišču na podlagi 34. člena Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (v nadaljevanju: Konvencija) 11. januarja 2001 vložila državljanka Bosne in Hercegovine gospa Minka Šakanovič (v nadaljevanju: pritožnica).

2. Slovensko vlado (v nadaljevanju: Vlada) je zastopal njen zastopnik gospod L. Bembič, generalni državni pravobranilec.

3. Pritožnica je na podlagi prvega odstavka 6. člena Konvencije zatrjevala, da je

bilo trajanje postopka pred domačimi sodišči, v katerem je bila udeležena kot stranka, predolgo. Navajala je tudi pomanjkanje učinkovitega domačega pravnega sredstva v zvezi s predolгим trajanjem sodnega postopka (13. člen Konvencije).

4. Dne 28. septembra 2006 je Sodišče odločilo, da o pritožbi glede dolgega trajanja postopka in glede pomanjkanja učinkovitih pravnih sredstev v zvezi s tem obvesti Vlado. V skladu s tretjim odstavkom 29. člena Konvencije je odločilo, da hkrati odloči o sprejemljivosti pritožbe in o utemeljenosti zadeve.

5. V skladu s prvim odstavkom 36. člena Konvencije in 44. členom Poslovnika Sodišča je sodni tajnik obvestil Vlado Bosne in Hercegovine o njeni pravici, da poda pisne pripombe. Vlada ni izrazila namere za izvrševanje te svoje pravice.

DEJSTVA

I. OKOLIŠČINE ZADEVE

6. Pritožnica je bila rojena leta 1956 in živi na Jesenicah (Slovenija).

7. Dne 18. februarja 1995 je umrl S.A.K., pritožničin domnevni izvenzakonski partner.

8. Dne 21. marca 1995 je Okrajno sodišče na Jesenicah prejelo smrtovnico. S.A.K. je zapustil tri hčerke, ena od njih, K.Š., je bila hkrati pritožničina hčerka.

9. Dne 12. junija 1995 je pritožnica prejela obvestilo o nameri sodišča, da opravi narok za glavno obravnavo, in vabilo nanj. Narok je bil opravljen 28. junija 1995. Iz zapisnika o obravnavi izhaja, da se je pritožnica udeležila postopka v svojem lastnem imenu kot možna dedinja in hkrati kot zastopnica svoje mladoletne hčerke.

10. Drugi narok, razpisan za 21. januar 1998, je bil preklican na pritožničin predlog.

11. Na tretjem naroku 28. februarja 1998 je sodišče prekinilo zapuščinski postopek in napotilo pritožnico na pravdo, v kateri naj bi se ugotovila pravna narava njenega odnosa s S.A.K..

12. Posledično je pritožnica 9. marca 1998 vložila tožbo pri Okrajnem sodišču na Jesenicah, ki je zaradi nepristojnosti zadevo odstopilo pristojnemu Okrožnemu sodišču v Kranju.

Prvi narok, razpisan za 13. september 1999, je bil preklican na pritožničin predlog. Okrožno sodišče v Kranju je kasneje med 10. februarjem 2000 in 5. decembrom 2000 opravilo tri naroke.

Med 13. septembrom 1999 in 3. novembrom 2000 je pritožnica vložila pet pripravljalnih vlog.

Na naroku 5. decembra 2000 je sodišče izdalo sodbo, s katero je zavrnilo pritožničin zahtevek. Sodišče je ugotovilo, da pritožnice v trenutku smrti S.A.K. ni mogoče šteti za njegovo izvenzakonsko partnerko in da zato nima pravice do dedovanja njegovega premoženja.

Pritožnica se je januarja 2001 pritožila na Višje sodišče v Ljubljani. To je 6. marca 2002 zavrnilo njeno pritožbo. Sodba Višjega sodišča v Ljubljani je bila pritožnici vročena neugotovljenega dne v marcu 2002.

13. Za tem se je na Okrajnem sodišču na Jesenicah nadaljeval zapuščinski postopek. Sodišče je 12. februarja 2003 izdalo sklep o dedovanju. Upošteva se sodbi z dne 5. decembra 2000 in 6. marca 2002 (odstavek 12 zgoraj) sodišče pritožnice ni štelo kot eno od dedičev po S.A.K.. Sklep je bil strankam v postopku vročen 28. februarja 2003.

II. UPOŠTEVNO DOMAČE PRAVO

1. Zakon o dedovanju

14. 164. člen Zakona o dedovanju (Ur. list SRS, št. 15-645/76, s spremembami in dopolnitvami) določa, da se zapuščinski postopek uvede, brž ko sodišče izve, da je kdo umrl ali da je razglašen za mrtvega. V zapuščinskem postopku sodišče ugotovi, kdo so pokojnikovi dediči, katero premoženje je treba vključiti v zapuščino in katere so pravice dedičev, volilnojemnikov in drugih oseb (162. člen).

15. V skladu s 199. členom sodišče po prejemu smrtovnice (dokumenta, ki vsebuje pokojnikove osebne podatke, podatke o njegovem premoženju in podatke, pomembne za dedovanje, ki jo navadno sestavi matičar) ugotavlja, ali je pristojno za razpis naroka za glavno obravnavo, in v primeru nasprotnega zadevo pošlje pristojnemu sodišču. Po 203. in 205. členu sodišče mora opraviti narok, če je zapustnik zapustil nepremično premoženje.

2. Zakon o varstvu pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja

16. Zakon o varstvu pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja (Ur. list RS, št. 49/2006) se uporablja od 1. januarja 2007. Po 1. in 2. členu zakona je pravica do sojenja brez nepotrebnega odlašanja zagotovljena stranki v sodnem postopku, udeležencu po zakonu, ki ureja nepravdni postopek, in oškodovancu v kazenskem postopku.

17. 25. člen določa naslednjo prehodno določbo v zvezi s pritožbami, ki so že bile vložene na Sodišču:

25. člen - Pravično zadoščenje za škodo, nastalo pred začetkom uporabe tega zakona

»(1) Glede zadeve, v kateri je kršitev pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja že prenehala, pa je stranka pred začetkom uporabe tega zakona že vložila zahtevo za pravično zadoščenje na mednarodno sodišče, Državno pravobranilstvo v štirih mesecih po prejemu zadeve v postopek poravnave od mednarodnega sodišča predlaga stranki poravnavo glede višine pravičnega zadoščenja. Stranka je dolžna Državnemu pravobranilstvu posredovati predlog za poravnavo v dveh mesecih po prejemu predloga Državnega pravobranilstva. Državno pravobranilstvo je dolžno odločiti o predlogu čimprej, najpozneje pa v štirih mesecih. ...

(2) Če predlogu za poravnavo iz prvega odstavka tega člena ni ugodeno ali če Državno pravobranilstvo in stranka ne dosežeta sporazuma v štirih mesecih od vložitve predloga stranke, lahko stranka vložijo tožbo na pristojno sodišče Republike Slovenije po tem zakonu. Stranka lahko vložijo tožbo v šestih mesecih po prejemu odgovora Državnega pravobranilstva, da njenemu predlogu iz prejšnjega odstavka ni ugodeno, oziroma po poteku roka, ki je v prejšnjem odstavku določen za odločitev Državnega pravobranilstva za sklenitev poravnave. Za postopek pred sodiščem se ne glede na vrsto ali višino zahtevka uporabljajo določbe zakona o pravnem postopku o sporu majhne vrednosti.«

PRAVO

I. ZATRJEVANA KRŠITEV PRVEGA ODSTAVKA 6. ČLENA IN 13. ČLENA KONVENCIJE

18. Pritožnica se je pritožila zaradi nerazumno dolgega trajanja postopka. Sklicevala se je na prvi odstavek 6. člena Konvencije, ki določa:

»Vsakdo ima pravico, da o njegovih civilnih pravicah in obveznostih ... v razumnem roku odloča ... sodišče.«

19. Vsebinsko je pritožnica nadalje navajala, da pravna sredstva, ki so v Sloveniji na voljo glede nerazumno dolgih sodnih postopkov, niso učinkovita.

13. člen Konvencije določa:

»Vsakdo, čigar pravice in svoboščine, zajamčene s to Konvencijo, so kršene, ima pravico do učinkovitih pravnih sredstev pred domačimi oblastmi, in to tudi, če je kršitev storila uradna oseba pri opravljanju uradne dolžnosti.«

A. Dopustnost

20. Vlada se je sklicevala na to, da niso bila izčrpana domača pravna sredstva, zlasti po tem, ko se je 1. januarja 2007 začel uporabljati Zakon o varstvu pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja (v nadaljevanju: zakon iz leta 2006).

21. Pritožnica na te navedbe ni odgovorila.

22. Sodišče ugotavlja, da se 25. člen zakona iz leta 2006 izrecno nanaša na postopke pred mednarodnimi sodišči in da zagotavlja pravna sredstva v domačih postopkih, ki so se končali pred 1. januarjem 2007. Vendar pa je Sodišče v sodbi v zadevi Grzinčič ugotovilo, da pogoji, predpisani v tem členu, niso izpolnjeni v primeru pritožb, ki se nanašajo na zaključene postopke, o katerih je bila slovenska Vlada obveščena pred 1. januarjem 2007, tako kot je to v obravnavanem primeru (gl. Grzinčič proti Sloveniji, št. 26867/02, odstavek 67, 3. maj 2007).

23. Sodišče zato ugotavlja, da je ta pritožba podobna tisti iz relevantnega dela

sodbe v zadevi Grzinčič (navedena zgoraj, odstavek 68), v kateri je Sodišče zavrnilo ugovor Vlade o neizčrpanju notranjih pravnih sredstev, saj je ugotovilo, da pravna sredstva, ki jih je imel pritožnik na voljo, niso bila učinkovita.

24. Sodišče ugotavlja, da Vlada ni predložila nobenih prepričljivih dokazov, zaradi katerih bi moralo Sodišče to zadevo obravnavati drugače od ustaljene sodne prakse.

25. Sodišče nadalje ugotavlja, da pritožba ni očitno neutemeljena v smislu tretjega odstavka 35. člena Konvencije. Prav tako ni nedopustna iz katerih koli drugih razlogov. Zato jo je Sodišče razglasilo za dopustno.

B. Utemeljenost zadeve

1. Prvi odstavek 6. člena

(a) Uporabnost

26. Med strankama ni bilo sporno, da se 6. člen v načelu nanaša na zapuščinske postopke v Sloveniji. Sodišče ob upoštevanju svoje sodne prakse o tej tematiki (gl. Gluhar proti Sloveniji, št. 14852/03, 21. december 2006, smiselno Siegel proti Franciji, št. 36350/97, odstavki 33 do 38, ESČP 2000-XII in Osinger proti Avstriji, št. 54645/00, 24. marec 2005) ne vidi razloga, da se s tem ne bi strinjalo. Kar zadeva uporabnost 6. člena za posamezne dele postopka v obravnavani zadevi, Sodišče ocenjuje, da je to temo smiselno obdelati v kontekstu obdobja, ki ga je treba upoštevati (gl. odstavke 32 do 38 spodaj).

(b) Skladnost s prvim odstavkom 6. člena

(i) Navedbe strank

27. Vlada je navajala, da v skladu z notranjo zakonodajo sodišče uvede zapuščinski postopek po uradni dolžnosti, takoj ko prejme obvestilo, da je kdo umrl. Na podlagi tega podatka se zadeva vpiše v sodni vpisnik. Po stališču Vlade ta trenutek predstavlja začetek zapuščinskega postopka. Vlada je nadalje tudi navedla, da lahko pristojno sodišče pred narokom za glavno obravnavo izvedbe potrebna pripravljalna dejanja, kot na primer popis in cenitev zapuščine.

28. Vlada je trdila, da v tej fazi zapuščinskega postopka, torej preden sodišče povabi možne dediče na narok, sodišče postopek vodi neodvisno od strank postopka. Zato ne vpliva na njihov položaj in se te faze ne sme upoštevati pri izračunu upoštevne obdobja. Po njenem mnenju bi se moralo upoštevno obdobje v obravnavani zadevi začeti šteti od 12. junija 1995, torej od dneva, ko je bila pritožnica povabljen na narok.

29. Vlada je zatrjevala, da se je postopek končal 28. februarja 2003, ko je bil strankam vročen sklep o dedovanju.

30. Kar zadeva »razumnost« trajanja postopka, je Vlada navedla, da je pritožnica

znatno prispevala k zamudi v postopku.

31. Pritožnica ni odgovorila na stališča Vlade.

(ii) Ocena Sodišča

32. Sodišče opozarja, da prvi odstavek 6. člena Konvencije zahteva, da se vse faze pravnega postopka za »ugotovitev civilnih pravic in obveznosti«, kar ne izključuje faz, ki sledijo odločitvi o vsebini zadeve, končajo v razumnem roku (gl. Robins proti Združenemu kraljestvu, sodba z dne 23. septembra 1997, Poročilo o sodbah in sklepih 1997-V, odstavek 28).

33. Kar zadeva začetek obdobja, ki ga je treba upoštevati pri določitvi trajanja postopka, Sodišče ugotavlja, da po 164. členu Zakona o dedovanju (gl. odstavek 14 zgoraj) pristojno sodišče vedno uvede zapuščinski postopek po uradni dolžnosti, brž ko izve, da je kdo umrl. Ta trenutek, kot je potrdila tudi Vlada, predstavlja začetek zapuščinskega postopka (gl. odstavek 27 zgoraj).

34. Vendar pa je Vlada trdila, da se je obdobje, ki ga je treba upoštevati za izračun trajanja postopka, začelo šele na dan, ko je bila pritožnica prvič vabljen na narok.

35. Sodišče ne vidi nobenega razloga, da bi v obravnavani zadevi upoštevno obdobje začelo teči šele na tej točki. Kot v drugih vrstah sodnih postopkov, ki se nanašajo na ugotovitev civilnih pravic in obveznosti, dejstvo, da so določene faze pod izključno kontrolo domačih sodišč, teh faz ne izključuje iz pravnega varstva po 6. členu. Drugačna trditev v obravnavani zadevi bi imela za posledico, da bi lahko sodišča, ki vodijo zapuščinske postopke, odlašala s prvim narokom, posledično pa bi ugotovitev zapuščinskih pravic strank ne bila predmet zahteve po sojenju v razumnem roku.

36. Upošteva se zgoraj povedano in ob tem, da ni sporno, da je pritožnica vedela za smrt S.A.K. in za zapuščinski postopek pred domačim sodiščem, Sodišče ocenjuje, da je zadevno obdobje začelo teči najkasneje 21. marca 1995, ko je Okrajno sodišče na Jesenicah prejelo smrtno listino (gl. odstavek 8 zgoraj).

37. Kar zadeva konec upoštevne obdobja, Sodišče ugotavlja, da je bilo s sodbo z dne 5. decembra 2000, ki je bila potrjena s sodbo Višjega sodišča v Ljubljani z dne 6. marca 2002, ugotovljeno, da pritožnice ni moč šteti za dedinjo po S.A.K. in da tako nima nobenih zapuščinskih pravic do njegovega premoženja. Iz spisa izhaja, da pritožnica od takrat dalje ni bila več vključena v zapuščinski postopek. Čeprav je morda res zastopala svojo hčerko v postopku, pa mora Sodišče ob pomanjkanju dokazov o nasprotnem zaključiti, da zapuščinski postopek po sodbi Višjega sodišča v Ljubljani z dne 6. marca 2002 ni vseboval ugotovitve o pritožničininih civilnih pravicah. Obdobje, ki ga je treba upoštevati, se je torej končalo marca 2002 (odstavek 12 zgoraj).

38. Ob upoštevanju zgoraj navedenega je upoštevno obdobje trajalo približno sedem let in je obsegalo dva postopka: zapuščinski postopek in z njim povezani pravdni postopek.

39. Sodišče ponovno poudarja, da je da je treba razumnost trajanja postopka ocenjevati glede na okoliščine zadeve in ob upoštevanju naslednjih meril: zapletenosti zadeve, ravnanja pritožnika in vpletenih oblasti ter presoje, kolikšen je bil pomen sporne zadeve za pritožnika (gl. med drugim Frydlander v. Francija

[VS], št. 30979/96, odstavek 43, ESČP 2000-VII).

40. Sodišče ocenjuje, da zadeva ni bila posebej zapletena za presojo in da kljub temu, da sta bila dva naroka preložena na predlog pritožnice (gl. odstavka 10 in 12 zgoraj), ni mogoče šteti, da je njeno vedenje znatno prispevalo k trajanju postopka. Sodišče zapaža, da je v postopku prišlo do znatnih obdobj neaktivnosti: zlasti med 28. junijem 1995 in 21. januarjem 1998 (gl. odstavka 9 in 10 zgoraj) in med 9. marcem 1998 ter 13. septembrom 1999 (gl. odstavek 12 zgoraj).

41. Po proučitvi vsega predloženega gradiva in v skladu s sodno prakso Sodišče ocenjuje, da je bilo trajanje postopka v obravnavani zadevi predolgo in ni izpolnilo zahteve po sojenju v razumnem roku.

Prišlo je torej do kršitve prvega odstavka 6. člena.

2. 13. člen

42. Sodišče ponovno poudarja, da 13. člen vsakomur zagotavlja učinkovito pravno sredstvo pred domačimi oblastmi za zatiranje kršitev zahteve iz prvega odstavka 6. člena, da je njegova zadeva obravnavana v razumnem roku (gl. Kudła proti Poljski [VS], št. 30210/96, odstavek 157, ESČP 2000-XI). Sodišče ugotavlja, da so je ugovore in trditve, ki jih je predstavila Vlada, zavrnilo že v prejšnjih zadevah (gl. zadevo Grzinčič, navedeno zgoraj), in ne vidi razloga, da bi v obravnavani zadevi prišlo do drugačnega zaključka.

43. Zato Sodišče meni, da je v obravnavani zadevi prišlo do kršitve 13. člena zaradi pomanjkanja pravnega sredstva v domačem pravu, s katerim bi pritožnica mogla pridobiti odločbo, ki bi potrdila njeno pravico do sojenja v razumnem roku, kot to določa prvi odstavek 6. člena.

II. UPORABA 41. ČLENA KONVENCIJE

44. 41. člen Konvencije določa:

»Če Sodišče ugotovi, da je prišlo do kršitve Konvencije ali njenih protokolov, in če notranje pravo visoke pogodbenice dovoljuje le delno zadoščenje, Sodišče oškodovani stranki, če je potrebno, nakloni pravično zadoščenje.«

A. Škoda

45. Pritožnica je zahtevala približno 30.000 eurov (v nadaljevanju: EUR) za nepremoženjsko škodo in stroške ter izdatke.

46. Vlada je navajala, da je zahtevek pretiran.

47. Sodišče ocenjuje, da je pritožnica gotovo utrpela nepremoženjsko škodo. Po prostem preudarku ji po tej postavki Sodišče prisoja 2.200 EUR.

B. Stroški

48. Pritožnica je v okviru zgoraj navedenega zneska (odstavek 45 zgoraj) zahtevala

tudi povračilo stroškov in izdatkov, vendar pa svojega zahtevka ni opredelila.

49. Vlada je zahtevku oporekala.

50. V skladu s sodno prakso Sodišča je pritožnik upravičen do povrnitve stroškov le, če dokaže, da so dejansko nastali, da so bili potrebni in da so razumno visoki. Sodišče v obravnavani zadevi ob upoštevanju podatkov, s katerimi razpolaga, in gornjih meril zavrača zahtevek za povračilo stroškov in izdatkov, v kolikor se nanašajo na domači postopek, vendarle pa ocenjuje, da je pritožnica, ki je ni zastopal odvetnik, gotovo morala nositi stroške v zvezi s postopkom pred Sodiščem. Sodišče ocenjuje, da ji je v tej zvezi razumno prisoditi znesek 150 EUR (gl. na primer zadevi Bauer proti Sloveniji, št. 75402/01, odstavek 26, 9. marec 2006, in Vidic proti Sloveniji, št. 54836/00, odstavek 31, 3. avgust 2006).

C. Zamudne obresti

51. Sodišče ocenjuje, da je primerno, da se zamudne obresti obračunajo po mejni posojilni obrestni meri Evropske centralne banke, zvišani za tri odstotne točke.

IZ TEH RAZLOGOV SODIŠČE SOGLASNO

1. razglaša, da je pritožba dopustna;

2. razsoja, da je prišlo do kršitve prvega odstavka 6. člena Konvencije;

3. razsoja, da je prišlo do kršitve 13. člena Konvencije;

4. razsoja

(a) da mora tožena država pritožnici v treh mesecih od dne, ko postane po drugem odstavku 44. člena Konvencije sodba dokončna, plačati 2.200 EUR (dva tisoč dvesto eurov) za nepremoženjsko škodo in 150 EUR (sto petdeset eurov) za stroške postopka, zvišano za morebitni davek;

(b) da se po izteku navedenih treh mesecev do plačila obračunajo na navedeni znesek linearne obresti po stopnji, ki je enaka stopnji posojilne obrestne mere Evropske centralne banke, zvišani za tri odstotne točke;

5. zavrne v preostalem delu pritožničin zahtevek po pravičnem zadoščenju.

Sodba je napisana v angleščini in pisno notificirana 13. decembra 2008 v skladu z drugim in tretjim odstavkom 77. člena Poslovnika Sodišča.

Stanley Naismith Corneliu Bîrsan

namestnik sodnega tajnika predsednik senata